

К. С. Толокольнікова,
студентка V курсу 2 групи
Інституту підготовки кадрів
для органів юстиції,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ДО ПИТАННЯ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЗАСУДЖЕНИХ

Регламентація та додержання правил застосування обмежень прав засуджених є надзвичайно важливим питанням в умовах пенітенціарної системи. Рівень обмежень прав засуджених визначає репресивність покарання та процесу його виконання. Обмеження прав засуджених повинні відповідати міжнародним стандартам.

У ч. 3 ст. 63 Конституції України зазначається, що засуджений користується всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які визначені законом і встановлені вироком суду. Щодо тлумачення цієї частини статті є два підходи: перший вказує, що під словом «закон» розуміються виключно закони України, другий говорить про те, що слово «закон» потрібно тлумачити широко і включати інші нормативно-правові акти.

В. Я. Конопельський зазначає, що обмеження прав засуджених має встановлюватися тільки законом. Не можуть встановлюватись обмеження прав громадян підзаконними, а також відомчими нормативними актами. Тим більше вони не можуть передбачатися вказівками службових осіб органів, що виконують покарання [4, с. 166]. Разом із тим В. І. Селіверстов наголошує на неможливості чіткого й вичерпного окреслення правового становища засуджених на рівні закону. Він вважає, що, виходячи з об'єктивних причин розвитку кримінально-виконавчого законодавства, не можна у законах закріпити весь комплекс прав, обов'язків і законних інтересів засуджених, а деякі їхні права й обов'язки, що конкретизують загальний статус громадян, а особливо специфічні права й обов'язки щодо відносин, ними опосередковуваних, взагалі навряд чи придатні для закону [5, с. 60].

Вироком суду можуть бути встановлені лише ті обмеження прав, які передбачені законом. О. Човган зазначає, що обмеження як такі не встановлюються вироком суду, а встановлюються лише межі їх застосування, що проявляється у кількісних (тривалість покарання) та якісних показниках (вид покарання) [6, с. 126]. Саме про таке «встановлення вироком суду» і йде мова у ст. 63 Конституції.

ЄСПЛ (далі – Суд) підтримує ідею, що засуджені користуються усіма правами, які закріплені Європейською конвенцією про захист прав

людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), за винятком обґрунтованих обмежень, які повинні відповідати виробленому Судом загальному стандарту обмежень прав людини, так званому трискладовому тесту.

По-перше, обмеження повинні бути передбачені законом, при цьому під законом розуміється будь-який нормативний акт. Конвенція не вимагає, щоб це обов'язково був закон як вид нормативно-правового акта – для задоволення цієї вимоги достатньо і підзаконних актів.

Для визнання обмеження передбаченим законом необхідно встановити відповідність таким вимогам:

1) можливість обмеження закріплена у внутрішньому законодавстві.

Варто зазначити, що у кожній країні поняття «законодавство» може відрізнитися, тому Суд пояснює, що законодавство, в розумінні Конвенції, включає всі акти законодавства, а не лише закони;

2) нормативні положення мають бути доступними для громадян. Наприклад, у справі «Сільвер та інші проти Сполученого Королівства» Суд указав, що обмеження листування засуджених повинно бути закріплено у формальному законі. Однак ці обмеження містились лише у не-законодавчих неопублікованих вказівках, які не були формальним законом. Це правило є особливо актуальним для України, де у практиці Державної пенітенціарної служби України існують випадки обмеження прав засуджених на підставі норм, що не є доступними не тільки для засуджених, а й для вільних громадян;

3) норма не може вважатися законом, якщо вона не сформульована з достатнім ступенем чіткості, що дозволяє особі співвідносити з нею свою поведінку, бо особа має хоча б у цілому розуміти, що від неї вимагається законом. Будь-яка нечіткість закону порушує вимоги Конвенції;

4) закон забезпечує належний захист від свавільного втручання в основоположні права.

По-друге, обмеження повинні мати одну або декілька легітимних цілей. Стаття 18 Конвенції зазначає, що обмеження, дозволені згідно з цією Конвенцією щодо зазначених прав і свобод, не застосовуються для інших цілей ніж ті, для яких вони встановлені [1].

По-третє, обмеження повинні бути пропорційними цілям, що безпосередньо пов'язано із вимогою необхідності обмеження у демократичному суспільстві. Вислів «необхідно в демократичному суспільстві» передбачає, що втручання відповідає «невідкладним соціальним потребам» і, зокрема, є пропорційним поставленій законній меті. Для цього обмеження повинні бути мінімально необхідними для досягнення обґрунтованої мети. Це положення знаходить своє відображення у п. 60.1

Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями, де вказується, що режим, прийнятий у закладі, повинен прагнути зводити до мінімуму різницю між життям у в'язниці і життям на свободі, що вбиває у в'язня почуття відповідальності та усвідомлення людської гідності [2], та у Європейських пенітенціарних правилах: обмеження, накладені на осіб, позбавлених волі, повинні бути мінімально необхідними та відповідати тій обґрунтованій меті, з якою їх застосовано. Вони також мають бути індивідуалізованими, не допускається автоматичність обмежень. Кожне обмеження повинно бути мотивовано з огляду на індивідуальну оцінку ризиків і потреб [3].

Отже, будь-яке обмеження прав засуджених, які гарантовані Конвенцією, можливе лише тоді, коли вони відповідають наведеному трискладовому тесту.

Список літератури

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс]: міжнар. док. від 04.11.1950 р. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004;
2. Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями [Електронний ресурс]: міжнар. док. від 30.08.1955р. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_212;
3. Європейські пенітенціарні (в'язничні) правила [Електронний ресурс]: доп. від 12.02.1987 р. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_032;
4. Конопельський В. Я. Втілення деяких положень прогресивної системи виконання та відбування покарання у виді позбавлення волі у сучасне кримінально-виконавче законодавство / В. Я. Конопельський // Актуальні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 22 трав. 2015 р. – Харків : ХНУВС, 2015. – С. 166–167.
5. Селіверстов В. І. Теоретичні проблеми правового становища осіб, що відбувають покарання / В. І. Селіверстов. – Москва : Акад. МВД РФ, 1992. – С. 60.
6. Човган В. О. Характеристики правових обмежень засуджених / В. О. Човган // Практичні проблеми реалізації прав та свобод людини і громадянина: вітчизняний та зарубіжний досвід : зб. тез наук. доп. та повідомл. Всеукр. наук.-практ. конф., 20 квіт. 2013 р. / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», Юрид. клініка. – Харків, 2013. – С. 125–128.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА**

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

ТОМ 2

Харків
2017

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

Організаційний комітет:

Гетьман А. П. – голова організаційного комітету, проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України;

Головкін Б. М. – заступник голови організаційного комітету, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Ткачова О. В. – відповідальний секретар, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Автухов К. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Таволжанський О. В. – кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Перспективи реформування кримінально-виконавчої системи України: матеріали круглого столу студентів, аспірантів, молодих вчених (4 квітня 2017 року, м. Харків): в 2т. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; за ред. А.П. Гетьмана, Б. М. Головкина та інш. – Харків : Юрайт, 2017. – Т2 ., – 260 стр.
ISBN – 978-966-2740-94-3

У збірник увійшли наукові доповіді та тези виступів учасників круглого столу, присвяченого перспективам реформування кримінально-виконавчої системи України.

Матеріали подані в авторській редакції.

The collection made scientific reports and abstracts of the participants of the round table devoted to the prospects of reforming the penal system of Ukraine. Materials for were presented by the authors.

ISBN – 978-966-2740-94-3

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

© Гетьман А.П., Головкін Б.М. та інш., 2017
© “Юрайт”, 2017

З М І С Т

Бабій О. Г., Гавриленко М. М. Клименко Є. А.	Пенітенціарна пробація як складова ресоціалізації в Україні.....	3
Бірюков М. С.	Зміни до порядку направлення осіб до відбування покарання у виді позбавлення волі.....	10
Богатюк О. В.	Мета соціально-виховної роботи із засудженими до позбавлення волі.....	13
Бугайчук А. А.	Сучасна кримінально-виконавча політика України.....	17
Бурикін В. В.	Про імперативність ресоціалізації звільненої з установи виконання покарання особи.....	21
Вовк М. М.	Відповідність вітчизняного законо-давства у сфері виконання покарань між-народним та європейським стандартам поведження із засудженими.....	24
Гадзіна М. Ю.	Звільнення від відбування покарання за хворобою: проблеми та шляхи їх розв'язання.....	28
Герашенко С.	Виконання покарання у виді арешту.....	32
Гнітій А. О.	Проблемні питання застосування та виконання покарань у виді громадських робіт.....	35
Голєв В. І.	Виправні роботи на сучасному етапі розвитку кримінально-виконавчої системи.....	39
Головко Д. Є.	Кримінально-правові проблеми застосування звільнення від відбування покарання за хворобою.....	42

Грабовська Я.Г.	Особливості виправлення та ресоціалізації неповнолітніх.....	47
Григоренко В. О.	Відбування покарання у виді позбавлення волі засудженими жінками.....	50
Грицева О. О.	Матеріально-побутове забезпечення засуджених до позбавлення волі.....	54
Гриша І. О.	Міжнародний досвід застосування покарання у виді громадських робіт.....	58
Дейнега К. В.	Участь громадськості у виправленні та ресоціалізації засуджених.....	62
Дейнега М. В.	Праця засудженого в умовах ізоляції в контексті реалізації його матеріальних зобов'язань.....	66
Джелалі В. Ф.	Деякі проблеми виправлення та ресоціалізації неповнолітніх осіб.....	70
Дзандзава Г. М.	Медико-санітарне забезпечення засуджених до позбавлення волі.....	74
Дроздова В. І.	Потрапляння наркотичних засобів до установ виконання покарань.....	78
Дуброва Т. В.	До питання про право на свободу віросповідання засуджених до позбавлення волі.....	81
Железнякова Н. І.	Соціальна адаптація засуджених до позбавлення волі під час відбування покарання.....	84
Задерей О. В.	Застосування амністії до осіб, які вчинили злочини проти основ національної безпеки: правовий аспект та перспективи застосування в сучасних українських реаліях.....	88

Зайцева А. О.	Поняття та порядок звільнення засуджених від відбування покарання у зв'язку з помилуванням.....	91
Зелінська І. А.	Проблема переведення засудженого з однієї виправної колонії до іншої.....	94
Йосипенко Н. П.	Освіта як засіб виправлення та ресоціалізації осіб, засуджених до позбавлення волі, на прикладі зарубіжних країн.....	97
Іванов Д. В.	Перспективи створення приватних колоній в Україні.....	100
Карпова В. В.	Соціально-виховна робота із засудженими до довічного позбавлення волі.....	103
Козаченко Т. О.	Щодо доцільності застосування покарання у виді обмеження волі.....	107
Козярин Д. Ю.	Особливості ресоціалізації засуджених неповнолітніх.....	111
Колісник Л. Г.	Питання забезпечення права засуджених на охорону здоров'я.....	115
Кудря А. Р.	Забезпечення конституційного права засуджених на охорону здоров'я: основні проблеми та можливі шляхи їх вирішення...	119
Куктенко Є. Л.	Пробація щодо неповнолітніх як спосіб попередження злочинності.....	123
Курочкіна О. О.	Порівняльна характеристика змісту і основних ознак виконання покарання у виді виправних робіт в радянський період та за часів незалежності України.....	127
Кухар К. І.	Актуальні проблеми застосування інститутів амністії та помилування в Україні.....	130
Кушнір Я. О.	Про забезпечення доступу до освіти осіб, засуджених до довічного позбавлення волі.....	135

Лук'яненко Н.Ю.	Ресоціалізація засуджених як напрям державної пенітенціарної політики.....	138
Лучникова Д. Ю.	Проблеми ресоціалізації осіб, які не досягли повноліття.....	141
Ляшкевич Є. І.	Місце законних інтересів у складі правового статусу засуджених.....	144
Мандзюк М.	Проблемні аспекти ресоціалізації засуджених.....	146
Михайлова Г. В.	Проблеми підготовки засуджених до звільнення від відбування покарання.....	149
Ненька Г. Ю.	Проблеми застосування покарання у виді виправних робіт.....	152
Онищенко А. Г.	Запобігання проникненню заборонених предметів до установ виконання покарань шляхом реалізації індивідуальних заходів.....	156
Оніщенко З. О.	Правовий механізм забезпечення безпеки засуджених осіб та персоналу в місцях позбавлення волі.....	159
Очерет М. О.	Роль соціально-виховної роботи із засудженими в установах виконання покарань..	162
Очкін Р. В.	Міжнародні аспекти проведення соціально-виховної роботи із засудженими до позбавлення волі.....	165
Панішева Ю. С.	Проблеми виконання покарання у виді довічного позбавлення волі.....	168/
Плеханов М.	Місце інституту пробації в системі ювенальної юстиції.....	171
Погребняк О. О.	Деякі питання забезпечення безпеки персоналу установ виконання покарань...	175
Позняк Ю. В.	Ресоціалізація неповнолітніх, засуджених до позбавлення волі.....	178

Поллак М. О.	Міжнародні стандарти поводження із засудженими.....	182
Пономаренко Є. С.	Удосконалення функціонування слідчих ізоляторів в умовах реформування кримінально-виконавчої системи України...	185
Прокопенко О.Г.	Оцінка ризику вчинення повторного кримінального правопорушення як елемент досудової пробації.....	190
Прокоф'єва А. К.	Проблема правового забезпечення права засуджених на відбування покарання за місцем проживання.....	194
Романюк А. О.	Щодо гуманізації системи виконання покарань в Україні.....	197
Роянова І. В.	Правова сутність досудової пробації та підстави її застосування.....	202
Руденко А. М.	Діяльність громадських організацій та їх вплив на кримінально-виконавчу систему України.....	205
Савенко Є. О.	Соціально-виховна робота із засудженими до позбавлення волі.....	209
Сархош Ю. Д.	Виправлення засудженого: до визна-чення поняття.....	213
Смирнова А. О.	Проблемні питання громадських робіт у системі кримінальних покарань.....	216
Суліменко О. В.	Ресоціалізація жінок, засуджених до позбавлення волі.....	219
Толокольнікова К. С.	До питання обмеження прав засуджених....	223
Уласевич Д. В	Активне виборче право засуджених.....	226
Червона С. Р.	Деякі аспекти виконання арешту.....	229
Чередниченко Д. А.	Виправлення як мета покарання засуджених до позбавлення волі.....	232

Чернишова Є. М.	Виховна робота з неповнолітніми в кримінально-виконавчому аспекті.....	235
Чусько В. В.	Пріоритетні завдання та перспективи реформування державних кримінально-виконавчих інспекцій в Україні в службу пробації.....	239
Шепеленко Л. В.	Інститут пробації: зарубіжний досвід і перспективи розвитку в Україні.....	243
Шульгата М. О.	Проблеми виконання покарання у виді штрафу.....	246
Щербакова К. Я.	Окремі питання доцільності створення слідчих органів державної кримінально-виконавчої служби України.....	251

Наукове видання

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

Відповідальний за випуск: Головкін Б. М.

Підп. до друку 26.05.2017. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.

Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 18,68. Облік.-вид. арк. 13,8.

Тираж 30 прим. Зам. № 114911. Ціна договірна.

Друкарня «Аладдин-Принт»

61023, м. Харків, вул. Сумська, 4, оф. 8

Тел.: (057) 764-72-11 <http://aladdin-print.ua>

Свідоцтво про державну реєстрацію В00 № 966600 від 28.03.2003 р.